

NACIONALINĖ TEISĖS ŽINIŲ OLIMPIADA 2023

Darbo teisė

Mykolo Romerio
universitetas

NACIONALINĖ TEISĖS ŽINIŲ OLIMPIADA

Darbo teisė

Mykolas Romeris
universitetas

Kas yra darbas?

Žmogus daro įtaką gamtai, daiktams, **sukuria tam tikrą rezultatą, kurio siekia**. Tai fizinio poveikio rezultatas panaudojant intelektinę veiklą.

Žmogus atlieka šį darbą ne dėl to, kad jam tai gaunasi netyčia, tačiau dėl to, jog jis **tikslingai to siekia**.

Pagrindiniai **darbo santykio elementai**:

Atlygintinumas –
atlygis už darbą.

Darbo funkcija –
darbo santykyje darbas
yra daromas, o ne
padaromas, t. y. yra
svarbus pats darbas,
kaip mes siekiame
rezultato.

Pavaldumas – dirbu
paklusdamas darbdavio
nustatytoms
taisyklėms.

Kam reikalinga darbo teisė?

- Ar planuojate būti **darbuotojais**? O gal **darbdaviais**?
- Tuomet ši teisės šaka kaip tik Jums. Žinios tikrai pravers ir gyvenime.
- Darbo teisė, visų pirma, vykdo **reguliacinę** funkciją, t. y. nustato darbo teisės normas – kiek daugiausia galima dirbti, kiek ilsėtis, koks mažiausias gali būti darbo užmokestis, kas laukia pažeidus darbo pareigas, kas reikalinga įsidarbinant ir ką svarbu žinoti nutraukiant darbo sutartį, pan.

Pavyzdžiui:

- Europos Sąjungos direktyvos nustato, kad „normalus“ darbo laikas negali viršyti **40 val. per savaitę**, o savaitės nepertraukiamas poilsis neturėtų būti trumpesnis **nei 35 val.**;
- Nacionalinis teisės aktas – Darbo kodeksas – reguliuoja, pvz., darbo laiką, poilsio laiką, darbo sutarčių rūšis, įsidarbinimą, darbo sutarties nutraukimo pagrindus, atostogas ir jų rūšis, kt.

Reguliavimas vykdomas taip pat ir Vyriausybės nutarimais, pvz., nuo 2022-10-07

Mykolo Romerio
universitetas

LRV nustatė minimalųjį valandinį atlygį – 5,14 EUR ir minimaliąją mėnesinę algą – 840 EUR.

Kam reikalinga darbo teisė?

Ypač svarbi darbo teisės **apsauginė** funkcija, kuri užtikrina (saugo) žmogaus teises darbo procese.

Labai svarbu užtikrinti saugias ir sveikas darbo sąlygas, neleisti diskriminuoti darbuotojų pagal lytį, amžių, seksualinę orientaciją ir kt. Taip pat apribojamos darbdavių galimybės atleisti darbuotojus, kai nėra jų kaltės ir pan.

Pavyzdžiui:

Darbdaviui draudžiama skirti dirbti asmenis iki 18 metų naktį arba sunkius darbus. Papildomas apsaugas turi darbuotojai, auginantys vaikus, nėščios moterys, sužaloti darbe, neįgalieji, priešpensinio amžiaus ir kt.

O darbdaviai, kurie neužtikrina saugių ir sveikų darbo sąlygų, turi atlyginti darbuotojams jų patirtą žalą.

Mykolas Romeris
universitetas

DARBO TEISĖ IR KONSTITUCIJA

Kiekvienas žmogus gali laisvai pasirinkti darbą bei verslą ir turi teisę turėti tinkamas, saugias ir sveikas darbo sąlygas, gauti teisingą apmokėjimą už darbą ir socialinę apsaugą nedarbo atveju (LR Konstitucijos 48 straipsnis).

Kam reikalinga darbo teisė?

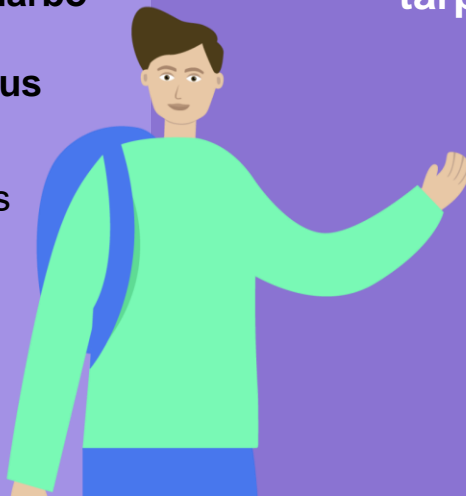
Darbo teisė taip pat nustato tam tikras taisykles ir reguliuoja darbo procesus (darbo normas, darbo organizavimą ir pan.).

Pavyzdžiui:

Darbdavys gali nustatyti, kaip darbuotojui rengtis, netgi, kokius papuošalus dėvėti (arba nedėvėti), kokiu grafiku dirbti, nustatyti išdirbio normas arba planus. Dažniausiai šios normos nustatomos vidiniuose teisės aktuose – **darbo tvarkos taisyklėse, pareiginiuose nuostatuose, aprašymuose, direktoriaus įsakymuose** ir pan.

Taip pat tokios normos gali būti surašytos darbo ar kolektyvinėse sutartyse.

Kitais žodžiais tariant, darbo teisė nustato „žaidimo taisykles“, kurių turi laikytis darbdavys ir darbuotojas tarpusavio santykiuose.

Mykolas Romeris
universitetas

Pagrindinis įstatymas, reglamentuojantis darbo teisinius santykius yra Lietuvos Respublikos darbo kodeksas (DK):

<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/10c6bfd07bd511e6a0f68fd135e6f40c/asr>

Darbo teisės normų taip pat galima rasti kituose įstatymuose: Darbuotojų saugos ir sveikatos, Profesinių sąjungų, Lygių galimybių, Dėl užsieniečių teisinės padėties ir kt.

Jau minėta, kad darbo teisės šaltiniais taip pat laikomi Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimai, ministrų įsakymai, įstaigų vidiniai teisės aktai, kolektyvinės sutartys ir t.t.

Viena iš pagrindinių darbo teisės nuostatų yra ta, kad šalys negali susitarti dėl blogesnių sąlygų nei nustatyti imperatyvūs reikalavimai darbo teisės normose (pvz., negalima susitarti dėl mažesnio nei minimalus atlyginimo, ilgesnio nei ilgiausias leidžiamas darbo laikas ar trumpesnių nei nustatyta mažiausiai atostogų laiko).

Mykolas Romeris
universitetas

Darbo teisė

Be įstatymų ir kitų teisės aktų darbo santykių reguliavimui ypač svarbią reikšmę turi darbo sutartis.

Darbo sutartis – rašytinis dvišalis susitarimas tarp darbdavio ir darbuotojo, kuriuo:

darbuotojas įsipareigoja:

- dirbti tam tikros profesijos ar specialybės darbą;
- laikytis nustatytos darbo tvarkos,

darbdavys įsipareigoja:

- suteikti darbuotojui darbą;
- sudaryti darbui tinkamas sąlygas;
- mokėti už darbą atlyginimą.

Mykolas Romeris
universitetas

Darbo sutarties pavyzdinė forma yra patvirtinta Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymu, kur numatytos būtinosios ir papildomos darbo sutarties sąlygos <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/a1c38bd25dcf11e7a53b83ca0142260e/asr> .

Sąvokų apibrėžimai

Darbuotojas – tas, kuris dirba kitam už atlygį.

Ypatybės:

- Žmogus, kuris dirba kito naudai;
- Jis yra **pavaldus** darbdaviui;
- Dirba už atlygį.

Darbdavys – tas, kuris duoda darbo, gauna darbo atlikimo vaisių. Tai fizinis ar juridinis asmuo, kurio naudai ir kuriam būdamas pavaldus pagal darbo sutartį darbo funkciją atlygintinai įsipareigojo vykdyti darbuotojas.

Darbovietė – ji suvokiama kaip tam tikras padalinys, kuriame dirba darbuotojas. Pavyzdžiui, įsivaizduokite batsiuvį, kuris priima sau į darbą darbuotoją. Darbo sutarties šalys susitars dėl darbovietės, o tai greičiausiai bus batsiuvio darbo vieta.

Darbo vieta – darbo funkcijos atlikimo vieta (geografinė prasme).

NACIONALINĖ TEISĖS ŽINIŲ OLIMPIADA

Mykolo Romerio
universitetas

